

EDUCATIA OLTENILOR IN SECOLUL AL XIX-LEA: PERSPECTIVE IN FORMAREA ELITEI CULTURALE¹

1. Invatamantul organizat la Craiova la sfarsitul secolului al XVIII lea si inceputul secolului al XIX lea

O scurta privire asupra secolului al XIX-lea ne demonstreaza ca influenta Occidentului asupra invatamantului oltean era vie si de necontestat. Inca din secolul al XVIII-lea exista la Craiova o scoala latineasca, „in grija administratiei, a boierilor si a provinciei”², iar fii marilor boieri, ai negustorilor bogati ori cei care isi doreau sa se formeze ca medici, ingineri, juristi plecau la Viena, Paris, Geneva, Pesta, Cracovia etc.

„Am vazut, scrie Nicolae Iorga, ca Oltenia austriaca a incercat, lasand mostenirea scolara a trecutului, si o scoala noua latina”³

Daca in evul mediu existau în țările române patru tipuri de școli: mănăstirești, episcopale (pentru rangurile înalte bisericești), cele pentru diaci (aveau un caracter particular) și apoi cele străine din coloniile săsești, ungurești, polone etc., in secolul al XIX-lea, mai precis in perioada cuprinsa intre anii 1850 si 1864, apar școli primare, apoi *colegii* sau *gimnazii*.

Invatamantul organizat este strans legat la Craiova de manastirea Obedianului, unde in 1775 se pun bazele unui seminar pentru candidatii la preotie.

La 14 septembrie 1780, B.Stirbei ii scria lui Hagi Constandin Pop rugandu-l sa-i gaseasca un „dascal frantuzesc” si „sa-l trimita d-sale dorind sa invete carte frantozeasca”, dovada ca in marile familii boieresti copiii se pregateau de la varste fragede in vederea plecarii la studii in capitala Frantei.⁴ In acelasi timp, Barbu Stirbei

---

¹ COLOCVIUL INTERNAȚIONAL RECEPTAREA ANTICHITĂȚII GRECOLATINE ÎN CULTURILE EUROPENE, Ed. a VI-a, 2013. ATELIERUL *HIPPIKÀ - CALUL ÎN ISTORIA OMULUI* Craiova, 6 decembrie 2013(partial)-vezi programul

² Nicolae, Iorga, *Istoria învățământului românesc*, București : Editura Casei Școalelor, 1928, p.83

³ Nicolae, Iorga, *Istoria învățământului românesc*, București : Editura Didactica și Pedagogică 1971 Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ilie Popescu Teiușan, p.41

⁴ *Vezi* D. Z. Furnică, *Documente privitoare la comerțul românesc*(1473-1868), București, 1931, p.80

tinea sa precizeze „ca viind aici [profesorul de franceza] se vor apuca si altii de invatatura”, ceea ce ar fi contribuit la rotunjirea veniturilor personale.

In ultimele decenii din secolul al XVIII-lea si in primele trei decenii ale secolului al XIX-lea invatamantul craiovean a evoluat de la *scoala obsteasca de invatatura* din epoca fanariota la *Scoala Centrala din Craiova*(1826,1831) atunci cand *corifeii ai invatamantului in provincia olteana* erau Grigore Plesoianu [autor al unui *Abecedar-Inlesnitor-Pentru-Invatatura-Copiilor-* 1828], Stanciu Capatineanu si Aaron Florian, „primii profesori din 1831 ai scolii deschise la Craiova dupa Regulamentul Organic”⁵...Contributii a adus si Ion Maiorescu, fost profesor la Cerneți, Mehedinți(1836) și apoi profesor de istorie și director al Școlii Centrale din Craiova (1837-1848), inspector general al școlilor din Oltenia.

Din 1847 *scoala centrala* a devenit *colegiu*, din 1854 – *gimnaziu*,pentru ca incepand cu anul 1864 sa se numeasca *liceu*.

Scoala centrala de fete, azi *Elena Cuza*, a fost infiintata de Iordache Otetelisanu si de catre Constantin Lazaro, ca pensionat de fete, in 1835, a devenit apoi scoala de stat, iar in anii 1883-1898 a fost institut pedagogic pentru pregatirea invatatoarelor.

Scoala Normala de Invatatori din Craiova [o *alma mater a invatamantului primar* din Oltenia, dupa cum afirma pedagogul Ilie Popescu Teiusan] a fost fondata „in urma hotararii din 1869 a Consiliului judetean doljan, la indemnul cunoscutului om de stat si ministru al Instructiunii, Gh.Chitu, un exemplar stralucit al Olteniei”⁶.

Pe de alta parte, in *Arhivele Olteniei* din sept-oct. 1924 se fac referiri la o broșură din 1906, în care erau precizate mai multe instituții școlare din vechea Craiovă. „Nu este vorba aici și de școlile oficiale întreținute de Stat sau Comună. Cum însă această prețioasă lucrare este încă de mult epuizată și nu s’a mai retipărit, revista noastră își face o datorie reproducând părțile privitoare la cele mai vechi din instituțiunile de învățământ ale orașului [...] pentru ca în acest chip cititorul să-și dea seama și de

---

Si N.Iorga.1906.*Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de Negof Sibiană Hagi Pop*[Source=[<http://www.dacoromanica.ro/> Dacoromanica], Biblioteca Digitală a României

⁵ Prof.Mih.Popescu, *Din trecutul invatamantului la Craiova*, in: *Arhivele Olteniei*, no.56-58, Anul X, IULIE-DEC.1931,P.273-290

⁶ Ilie Popescu Teiusan, *Istoricul Scoalei*, in: *Anuarul Scoalei Normale de Invatatori „Stefan Velovan”*, Craiova, 1870-1932

economia generală a acestei opere”.⁷

Înființat în 1846, Pensionul „Globaridis” era „în casele D-rului Veron, unde era Prefectura poliției, în niște case din curte. De aci s’ a mutat în 1847 în casele în care se află Primăria Craiovei. Toți fiii de bogătași, de negustori mari, învățau în acest pension, în care se învățau limbile: română, greacă, franceză și germană. Între pedagogi era și Valerian, care predă și lecții de limba română. Institutul avea 60-70 de elevi. Cursurile erau interne și țineau de ordină patru ani”. El a durat până la 1853, în epoca întâia a sa. Globaridis a întrerupt câțva timp pensionul, luând o moșie cu arendă, însă „a pierdut averea din cauza anilor răi și pe la 1859 a deschis din nou pension în casele părintelui I. Voiculescu (Ciulea), în fața liceului. De data aceasta avea elevi puțini. A durat până la 1864”.

Alte două școli ținute înainte de 1860 au fost Școala lui Farchida, care avea localul său aproape de biserica Madona Dudu, dar și Școala lui Cioacă, „instalată în casa sa proprie, strada Gării. Era o școală cu curs primar. A existat între anii 1850-1855.”⁸ Craiova a fost printre primele orașe în care s-au predat germana, greaca, latina sau rusa. Chiar după 1829, limba franceză a fost predată și la Școala Centrală din Craiova, de către profesori francezi cum au fost Visamont, Gross sau Doufur. Fetele boierilor o învățau acasă, odată cu pianul, desenul și gospodăria.

2. Calatoriile de studii în secolul al XIX-lea

Istoria cailor ferate începe, în Oltenia, în deceniul al optulea al secolului al XIX-lea, până la această dată vehiculele cu tracțiune animală (postalioane, diligente, carute de poșta etc.) detinând monopolul transportului de persoane și marfuri.

Despre calești avem informații încă din anul 1708, când dintr-o corespondență purtată între Șerban Greceanu, mare stolnic, și Bartes Seuler, județul orașului Brașov, reiese intenția primului de a achiziționa o „căruță nemțească” fabricată la Brașov. „Astăzi boierii cei mai mari s-au obișnuit cu butcile și droștile pe care le aduc din

---

⁷ o broșura publicată la Craiova, Tipografia *Fulgerul*, în anul 1906 de către fostul profesor al Liceului Carol I, Theodor Ionescu, sub titlul : *Scurt istoric al învățământului din Craiova*, în: *Arhivele Olteniei* din sept.-oct. 1924 AN III, no.15

⁸ *ibidem*

Transilvania sau Viena și pe care le întrebuițează fără măcar a șterge de pe ele blazoanele foștilor proprietari.”⁹

În Oltenia, istoria consemnează scrisoarea lui B.Plesoianu din 4 mai 1780 către Hagi Constandin Pop, prin care-l roaga să-i trimită cât mai urgent „butca comandată”.¹⁰

„[Unele]...erau așa de luxoase, că semănau cu gondolele venețiene, aveau felinare, capre și fotolii interioare căptușite cu piele de Cordoba... hamurile erau bătute în ținte de argint.”¹¹

Majoritatea călătorilor străini în țările române, printre care și Richard Kunish, au remarcat de îndată contrastul izbitor între situația populației bucureștene obișnuite și luxul specific clasei superioare cu trăsuri... El prefera diligența propriei trasuri, închiriată, cu șaisprezece cai și patru surugii.¹² „Lângă vizitiu stă un servitor îmbrăcat bogat și ciudat cu jachetă roșie și mâneci fluturânde, crăpate, brodată cu fir de aur, fustanelă albă până la genunchi, iar la picioare conduri roșii la fel brodați cu fir aurit. În cingătoare stau vârâte pistoale și pumnale. Trăsurile sunt mult mai elegante, trase de cai frumoși pe care nu îi vezi nici la Viena nici la Paris[s.n.]”¹³

La sfârșitul secolului al XVIII-lea existau trasuri particulare (leagane, carete, radvane, calești), trasuri ale celor cu stare. Pentru transportul de călători și marfuri exista poșta sau diligenta, adică o trăsură mare, acoperită, cu mai multe locuri, trasa de patru, șase sau chiar opt cai, cu care se făcea în trecut transportul regulat de poștă și de călători pe distanțe mai lungi. Pe la 1800, caleasca era apanajul categoriilor sociale exclusiviste. Fie că se numeau *butci*, *radvane*, *calești*, *carete*, ajungeau să atinga preturi fabuloase, echivalente cu ale unor moșii de mare întindere. Se afirma că principala sursă de deficit în comerțul exterior al Principatelor Române era importul de butci de la Viena. Scriitorul francez Stanislas Bellanger, în cartea sa „Le Keroutza”, ne dă o imagine interesantă a poștelor din Țara Românească și Moldova

⁹ Gheorghe Crutzescu, *Podul Mogoșoaiei*, București, Ed. Meridiane, 1986, p.28.

¹⁰ *Vezi* Doc.in Muz. Camerei de Comerț în: D. Z. Furnică, *Documente privitoare la comerțul românesc(1473-1868)*, București, 1931,p.77-79

¹¹ Eugen Teodoru, *București, oraș de vis și de dor*, București, Ed. Sport-Turism, 1977, p. 234.

¹² N.Iorga, *Istoria romanilor prin călători*, vol.4, Casa Școalelor 1929,p.38, N Iorga, *Istoria romanilor prin călători*, vol. III, ed. a II-a adăugită, București, 1929,

¹³ George Potra, *Bucureștii văzuți de călători străini*, București, Ed. Academiei Române, 1992, p. 209.

anului 1846: „În nici o parte din lume, după câte știu eu, nu se călătorește cu mai multă repeziciune... ca în Moldo-Valahia... Pleci cu iuțeala unui strașnic vânt, nu mergi pe pământ, ci abia îl atingi ca o rîndunică, pierzi respirația, auzul și vederea, asfixiat de praful care te învăluie din toate părțile...”¹⁴

Un medic englez, William Mac-Michael, academician în țara sa și misionar științific al Universității din Oxford, plecase din Moscova și ajunge în Moldova pe la 1817. Se caută o caruță, și se capătă obisnuitul vehicul al poștei, cu cinci cai marunți și iuți, precizează el. Boierii trec în călești sau calări, cu pompa mare. Vizitiul avea uniformă de husar.¹⁵

Rezervate domnitorilor, boierilor și fetelor bisericesti, pentru că până în anul 1823 numai aceste categorii aveau dreptul să le folosească, aveau la început un aspect rudimentar. Pe vremea când mersul pe jos era, pentru privilegiații societății, o rusine și o povară, butcile boieresti (călești de Viena) racordate și ele la Europa, au început să-și schimbe fața, de la aspectul greoi la cel grătos.¹⁶

În rând cu alte mari orașe europene, Bucureștiul a încercat toate tipurile de transport, de la cel cu cai, la cel cu aburi, electric și, în cele din urmă, cu benzină. Urmandu-i exemplul, și alte orașe precum Craiova au parcurs aceleși etape.

De la Leipzig se aduceau stoffe fine, dantele, parfumuri și bijuterii; de la Viena - cizme, ciorapi, sticlărie și călești[s.n.]; casmiruri din India și matasuri din Lyon; opt sute de trasuri pe an sosesc din Viena.¹⁷ Craiova avea case frumoase dar și grădini pline de maracini, iar bordeiele sarmanilor erau construite fără nicio socoteală, alandala. Lipsa sistematizării administrative este evocată de toți cei care, venind din Occident, traversau aceste plaiuri prăfoase ori noroioase.

Mlastinile, vremea rea și drumurile adesea inundate sunt prezente în toate descrierile de călătorie. Se remarcă faptul că numai omul de rând mergea „pe jos”, boierii și ofiterii se deplasau calare, cu birja ori călească personală.

---

¹⁴ Stanislas Bellanger, *Le k eroutza : Voyage en Moldo-Valachie* Paris : Librairie Fran aise et  trang re, 1846 (Poissy : Impr. d'Oliver Fulgence et Cie) **Le (I) Keroutza. Voyage en Moldo-Valachie, a lui Stanislas Bellanger (Paris, 2 vol 1846)**. vezi si <http://metropotam.ro/La-zi/La-inceput-a-fost-calul-art3424204816/>

¹⁵ N.Iorga, *Istoria romanilor prin calatori*, vol.3, Casa Scoalelor 1929,p.83

¹⁶ <http://metropotam.ro/La-zi/La-inceput-a-fost-calul-art3424204816/>

¹⁷ N.Iorga, *Istoria romanilor prin calatori*, vol.3, Casa Scoalelor 1929,p.87

Deși de multe ori caii calătorilor se afunda în mlaștini până la pantece „...în nici o parte a lumii, nefacând excepție nici chiar Anglia sau Rusia, călătoria cu poștalionul nu este așa de rapidă și agreabilă ca în Țara Românească.

Pe marile drumuri spre Iași, Sibiu, Constantinopol, Craiova etc., aproape 100 de cai de poșta și câteodată și mai mulți sunt văzuți pascând în jurul stației, <cu> picioarele din față împiedicate; la aproape o milă distanță, cei 2 surugii... pocnesc din bicele lor lungi cu asemenea îndemănare încât să se facă auzite de camarazii lor la stația de poșta.”¹⁸

De la Paris, prin intermediul Vienei, seseau broderii, panglici, flori artificiale, ceasuri și parfumuri; din Rusia erau furnizate blanuri scumpe și pielărie.

Constantinopolul era însă principalul exportator de săluri de casmir, stoffe turcești și levantine, fesuri, papuci și marochinarie, pietre scumpe, ciubuce de cires și mustiuce de chihlimbar.¹⁹Din India, ceaiuri și mirodenii...Craiova era în acel timp numai un sat mare și destul de bine populat. Se remarcă printr-un peisaj extrem de pestriț. În peisaj se amestecau bordeie construite din lemn și paiantă, cu conace luminate de lumânări, din seau, fabricate din ceara cea mai mirositoare.

Înlocuirea căleștilor, a poștalionelor și/sau diligențelor, adică istoria căilor ferate oltene, începe abia în 1874 când este desăvârșită porțiunea de cale ferată între Pitești și Turnu Severin. *La 5 ianuarie 1875 este pus în circulație tronșonul de cale ferată, lung de 17,3 km, între Turnu Severin-Vârciorova, tronșon care leagă România de Europa Centrală*[s.n.]. Construcția Depoului CFR este finalizată în 1876, iar în 1877 este dată în folosință Gara. În 1882, în Turnu Severin se înființează Atelierul de reparații vagoane și locomotive, avându-se în vedere că era ultimul oraș de frontieră cu Austro-Ungaria. Unificarea liniilor de cale ferată ale României cu cele ale Austro-

---

¹⁸ Relatarile lui Wyburn sunt cuprinse în *Memoir and Consideration on the Principalities of Wallachia and Moldavia* (1821), în rapoarte consulare engleze găsite, după cum menționează N. Iorga, de N. Ciotari în arhivele de la Foreign Office din Londra; vezi traducerea care s-a făcut după anexa la studiul lui N. Iorga, *Un observator englez asupra romanilor din epoca lui Tudor Vladimirescu*, București, 1933, p. 6-25.

Ungariei pe sectorul Vârciorova - Orșova a impus revizia necesară a locomotivelor și vagoanelor la cap de linie - Turnu Severin.²⁰

Revenind, trebuie spus ca in Oltenia, boierimea timpului, tradițional balcanică, se amesteca cu o alta, care colindase prin Occident, „întoarsă cu frac cu coada până la glezne, pantaloni verzi strânși pe picior, jiletcă vărgată, cravată liliachie și guler scrobit tare ce trecea peste urechi”. În urmă cu două secole lumea de jos și de pe jos n-avea nici gânduri și nici locuri de plimbare. Își vedea ziua de treburi și seara, de cum se întuneca, se întorcea acasă. Iar în trăsură până prin jurul anului 1800 nu ieșeau decât marii boieri, vizitatorii sau agenții străini și boieroaicele când își făceau vizite (de unde și numele de „vizitiu” ce a început a se da pe atunci „bicigașilor”). Boierii și boieroaicele înhămau la trăsură numai doi cai, căci numai Vodă inhăma 4 sau 6 la zile mari. Craiova copia în totul obiceiurile și noutățile din capitală.²¹

La inceputul secolului al XVIII-lea cresterea e încredintata în familiile mari boieresti unui dascal grec; la scoala, greceasca sau româneasca, veneau numai copiii boierimii mai marunte si ai negustorilor.

Fiii marilor boieri invatau „fizica, matematica, filozofie, drept si stiut greceste, latineste, limbile franceza, italiana, germana. Daca merg la scoala publica, fireste calari din cauza noroaielor, dau 30 de pungi dascalului grec plus cel de latineste, avînd aceeasi plata”.²²

La inceputul secolului al XIXlea, necesitatea unei indrumari culturale prin scoala devenea tot mai evidenta. Tinerii romani plecau la studii in acele mai sus pomenite vehicule.

Romanii invatau la Viena, Paris, Pesta, Leipzig, Berlin, dar si la Constantinopol, la Harcov, Moscova, la Roma si la Pisa .In tara incepeau in sa functioneze inaltele scoli. Astfel, in 1818, la Manastirea Sfantul Sava, Gheorghe Lazar infiintase prima Școală tehnică superioară cu predare în limba română, reorganizată în 1832, în Colegiul de la Sfântul Sava. 1 octombrie 1864, când, printr-un decret semnat de

---

²⁰ http://ro.wikipedia.org/wiki/Drobeta-Turnu_Severin

²¹ <http://vladimirrosulescu-istorie.blogspot.ro/2012/08/craiova-imagini-batrane.html>

²² N. Iorga, Istoria literaturii române in secolul al XVIII-lea, II, p. 386 si urm.

domnitorul Alexandru Ioan Cuza, se înființează Școala de Poduri și Șosele, Mine și Arhitectură, devenită, la 30 octombrie 1867, Școala de Poduri, Șosele și Mine (prin decret semnat de regele Carol I). La 1 aprilie 1881, sub conducerea lui Gheorghe Duca, instituția se reorganizează și devine Școala Națională de Poduri și Șosele, pentru ca, la 10 iunie 1920, prin Decretul-lege 2521 semnat de Regele Ferdinand, să devină Școala Politehnică și care, în noiembrie 1920, își schimbă denumirea în Politehnica din București. Universitățile din București, Iași au deja un trecut. În 1832, în urma reformei școlare a lui Petru Poenaru, la Colegiul Național Sf. Sava sunt create cursuri superioare juridice și științifice. În 1850 sunt dezvoltate cursurile superioare cu caracter juridic și științific de la Colegiul Național Sf. Sava, iar în 1854 istoria înregistrează prima promoție de juriști.

În 1855, Carol Davila creează Școala Națională de Medicină și Farmacie. În 1857 se pune piatra fundamentală a Palatului Universității din București, iar în 1859 se înființează Facultatea de Drept.

Universitatea din Iași, ca instituție modernă de învățământ, a fost fondată la data de 26 octombrie 1860. Universitatea este continuatoarea simbolică a vechii Academii Vasiliene, înființată de Vasile Lupu, în 1640, urmată, la 1707, de Academia Domnească, fondată de Antioh Cantemir.

În mod direct, Universitatea din Iași se trage din Academia Mihăileană, fondată în 1834 de Gheorghe Asachi. În noua sa formă, ea a fost inaugurată la 7 noiembrie 1860 (26 octombrie stil vechi), în prezența domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

În 1863 sunt înființate la București Facultatea de Științe și Facultatea de Litere, iar în 1864, iul. 4 / 16 domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1859 - 1866) înființează Universitatea din București, care reunește într-un singur corp Facultățile de Drept, Științe și Litere. Facultatea de Medicină se înființează în 1869 prin transformarea Școlii Naționale de Medicină și Farmacie. 1884 este anul care rămâne în istorie privind crearea Facultății de Teologie, care este pusă din 1890, sub autoritatea Universității din București. În 1898 se înființează Seminarul Pedagogic Universitar,

care continuă activitatea Școlii Normale Superioare ce a funcționat între anii 1890-1898.²³

În rândurile care urmează vom face însă referiri la pregătirea profesorilor și a demnitarilor acelor vremi, mulți dintre ei învățați la **Viena, Paris, Pesta, Leipzig ori Berlin.**

Lumina, care patrundea încet dar sigur din Apusul îndepărtat, trebuia să-și facă loc și aici. „Înraurirea aceasta apuseană avu ca urmare imediată trimiterea multora din copiii boierilor olteni la învățătura în Sibiu, la Viena și chiar la Paris. Încă din 1810 Dinca Brailoiu plecase la Viena, Costache Glogoveanu la Sibiu, iar la 1820 găsim pe viitorii Domni Barbu Știrbey și fratele acestuia Gheorghe Bibescu, copiii Vornicului Dumitrache Bibescu, studiind la Paris” [s.n]²⁴

Din pricina curențelor firești ale învățământului superior românesc (lipsa publicului și a infrastructurii adecvate, pregătirea slabă a profesorilor, cursurile superficiale, programa învechită, etc.)²⁵, aflat la început de drum, și atracției exercitate de civilizația apuseană, universitățile străine au deținut vreme îndelungată monopolul formării elitei culturale autohtone. ... Înainte de a avea pretenția ca universitățile românești să poată egala prestația celor occidentale, era nevoie de reforme profunde în întregul sistem de învățământ.²⁶

Se știe că Una dintre marile familii boieresti din Craiova - familia Bibescu - a dat Tarii Românești pe ultimii săi doi domnitori: frații **Gheorghe Dimitrie Bibescu (1842-1848) și Barbu Dimitrie Știrbei (1849-1856).**

---

²³ <http://www.unibuc.ro/n/despre/istoric.php>

²⁴ G.Mil.Demetrescu, Craiova în veacul trecut, în: Arhivele Olteniei, no.13 din 1924, p.224; Vezi și N. Iorga Orase oltenice și mai ales Craiova pe pragul vremurilor noi (1760-1830), în: Convorbiri literare Nr. 1-2 1907, pp.56-69, 146-157, ed.a IIa, Craiova 1925

Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice. Seria II. Volumul 36 : 1913-1914

²⁵ Cf. Lucian Năstăsă, Itinerarii spre lumea savantă. Tineri din spațiul românesc la studii în străinătate (1864-1944), apud <http://www.history-cluj.ro/Istorie/anuare/AnuarBaritHistorica2006/art04Rados.pdf>

²⁶ Leonidas Rados BURSIERI ROMÂNI LA UNIVERSITATEA DIN ATENA ÎN SECOLUL XIX: PORTRETUL UNUI GRUP, Institutul „A.D. Xenopol” din Iași

Personalitatilor deja mentionate le putem adauga alte cateva personalitati ale caror nume sunt legate de invatamantul craiovean.

PETRACHE POENARU-Inginer, om politic N. 10 ian. 1799, Benești, Vâlcea , m. 2 oct. 1875, București. La vârsta de 5 ani începe să învețe grecește. A studiat la Universitatea și Politehnica din **Viena**; Școala de aplicații a inginerilor geografi din **Paris** (1822; 1832). A călătorit mult în Franța și Anglia. Guvernul francez i-a înmănat brevetul pentru inventarea tocului rezervor (stiloului) în anul 1827, la 25 mai.

Ca om a fost un „suflet inflacarat”, cu o structura de militant. Pedagog și sprijinitor al artelor, gânditor iluminist, inginer iscusit, organizator și îndrumător de școală, el a întemeiat și a fost redactor la două periodice: *Foaia satului* și *Invatatorul satului*, foaie cu apariție bilunara. A fost director al *Eforiei Școalelor Nationale*.²⁷

Intors de la studiile în străinătate va face ceea ce facuse și Eufrosin Poteca (cu studii la **Pisa** și la **Paris** până în 1825), va fi profesor la București, la Colegiul Sf. Sava.

Petrache Poenaru, ne spune Ilie Popescu-Teiusan, „ a fost un om foarte învățat, dar gloria lui cea mare îi vine de la aceea că el a fost un mare întreprinzător și un mare vizionar. Când în 1871 fu ales membru al Academiei Române, în discursul de recepție, el făcu elogiul lui Gheorghe Lazar. Acesta a fost inspiratorul lui, modelul lui”²⁸

IOAN MAIORESCU(1811-1864) A fost preot în Ardeal sub numele de Trif.

Numele de stare civilă: Ioan Trifu. A absolvit Seminarul la **Pesta**. Doctoratul în istorie și filologie, la **Viena**. În 1836 a sosit la Craiova și a fost numit profesor în locul lui Stanciu Capataneanul, la recomandarea lui Petrache Poenaru.

Fiul profesorului Ioan Maiorescu, Titu Maiorescu, începe școala elementară la Craiova, continuă la Brașov, Gimnaziul Academic la **Viena** (1851-1856), Facultatea de Filosofie la **Berlin**, doctor în filosofie (1859) la **Giessen** (echivalat în 1960 cu licența în litere și filosofie la Sorbona). Licențiat în drept la **Paris**.

---

²⁷ Vezi G.Potra, *Petrache Poenaru : ctitor al învățământului în țara noastră : 1799-1875*, București : Editura Științifică, 1963, p.138

²⁸ *apud* Ilie Popescu Teiusanu, *Inceputurile invatamantului in Oltenia*, in: Oltenia, monografie regionala, 1943, de A.Marcu, Nifon Criveanu si Constantin Radulescu Motru , Editura Ramuri,p.394

La Craiova urmează primele două clase în cadrul Școlii Centrale (unde era director tatăl său) cu profesorul Grigore Mihăescu; avea cunoștințe de latină și învăța limba germană. A luat lecții de desen de la profesorul Constantin Lecca. A susținut doctoratul în filosofie la Giessen, cu teza intitulată *De philosophia Herbarti* (1860), după care colaborează cu studii filosofice, la revista germană *Der Gedanke*.

GHEORGHE CHIȚU, Magistrat, editor N. 24 aug. 1828, Oboga, Romanăți , m. 28 oct. 1897, Mirila (lângă Balș).

A absolvit Școala la Centrală din Craiova, Colegiul Sf. Sava din București (beneficiind de protecția caimacanului I. Bibescu). A urmat studii de filologie și drept la Universitatea din **Viena**. Doctor în drept.

În 1877, în calitate de ministru, a înființat Școala Publică Comercială din Craiova și a sprijinit înființarea Școlii Normale și a Școlii de Arte și Meserii.

În 1848 a fost comisionar revoluționar, participând la evenimentele mișcării revoluționare.

În 1850 s-a refugiat la **Viena** unde a urmat studii juridice. A fost magistrat; președinte al Tribunalului Dolj și procuror general la Curtea de Apel din Craiova (1862); avocat;

Gheorghe Chitu este primul decan al Baroului Dolj (1864-1876).

Om politic liberal, a fost deputat și senator; ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice (1876-

1878; 1884-1885); Finanțelor (1881-1882); Justiției (1882); Internelor (1882-1884).

A locuit în Craiova. A fondat și editat jurnalul politic și literar *Vocea Oltului* (Craiova, 1857), devenit apoi *Oltul*.

Dintre craioveni care au studiat la **Atena** face parte **George Vorvoranu**, bursier între 1860 și 1865, plecat la frageda vârstă de 20 de ani, înmatriculat în aprilie 1860 la Facultatea de Filosofie.

ION BUMBACILĂ (BOMBĂCILĂ), a fost director la Școala Normală din Craiova între anii 1881 și 1898, a predat filozofie la Carol I și istoria la Școala Militară. El și-a luat licența și doctoratul în filozofie la **Viena**.²⁹

În țara la finele primei jumătăți a secolului al XIX-lea existau 2309 de școli sătești, cu aproape 50000 de elevi, feciori de țărani.

În „asezămintele de luminare”³⁰ a neamului, oltenii vor aduce vitalitate locală, inteligența practică, și, mai ales, „un suflet asemănător: vioi, întreprinzător, gata de luptă, ca și de ispravă în orice domeniu”³¹.

3. Astăzi, la școala (tot) cu căruța

Elevii Școlii cu clasele I-VIII din comuna Mehedințeană Gruia fac naveta 30 de kilometri pe zi. Ieri, aceștia s-au dus cu căruța la școală, după ce autobuzul promis de autorități nu a mai venit.⁴⁵ de elevi ai Școlii cu clasele I-VIII din comuna Gruia fac naveta 30 de kilometri pe zi, după ce două unități de învățământ au fost comasate. Cu căruța, cu mașini de ocazie sau chiar pe jos, copiii ajung cu greu la școală. „Este foarte greu să mai faci ceva cu ei la ore după ce merg 15 kilometri pe jos de acasă...

Se duc la școala cu...căruța. Este vorba despre cei opt copii de la Pitesti, Leova care sunt transportați la școala și la grădinița cu o trasură improvizată. Și asta pentru că primăria nu are bani ca să cumpere o mașină. Chiar și așa, părinții sunt mulțumiți că nu trebuie să își trimită copiii pe jos – câte patru kilometri într-o singură direcție, până în satul vecin.....

Satul Pitesti nu are o școală din anii 80. Copiii sunt duși cu trasura la lecții de doi ani.

Elevii din comuna Seaca de Pădure așteaptă în fiecare dimineață în fața porții căruța care îi duce la școală...³².

---

²⁹ <http://memorielocala.aman.ro/personalități> care s-au născut în Craiova sau în împrejurimi, care au avut o activitate deosebită în această zonă într-o anumită perioadă a vieții lor, care s-au stabilit în Craiova sau care au învățat la școli prestigioase din Craiova

³⁰ Petruche Poenaru, *apud* Ilie Popescu Teiusanu, *Inceputurile învățământului în Oltenia*, în: Oltenia, monografie regională, 1943, de A. Marcu, Nifon Criveanu și Constantin Radulescu Motru, Editura Ramuri, p.392

³¹ Nicolae Iorga, *Regionalism oltean- Idei dintr-o conferință la Craiova*, în: Arhivele Olteniei, no.1 din 1922, pp.7-8

In loc de incheiere

“Olteanul porneste cu usurinta la drum; colinda mult si incearca multe”³³

“Olteanul nu este regionalist. El este mandru de a fi nascut in Oltenia, dar nu face din oltenism o lozinca de lupta, de revendicari sau de acuzari.....Olteanul se identifica Romanismului...[sic]... Oltenia a fost in trecut centrul de iradiatie a neamului romanesc...”³⁴

Vreme de secole, caleasca a fost un însemn de putere, de prosperitate, un privilegiu, iar detinerea unui asemenea vehicul a reprezentat si o garantie de acces la o educatie mai buna. Calul ori caii te duceau la mosie, la bal, asa cum te duceau la Viena, la Paris ori Pesta, *la scoli inalte*.

Copiii de oameni mai putin avuti se foloseau de carute pentru a parcurge drumul spre scoala de oras ori catre cea din satul mai rasarit. Categorical, si pentru unii si pentru ceilalti, calul ii putea duce, iar pe unii chiar ii ducea, catre o alta *stare*, o alta *pozitie sociala*.

In acelasi timp, admiratia fata de cai se imбина cu credinta in necesitatea lor. Oltenii se foloseau de cai, care ii conduceau spre implinirea viselor de realizare profesionala si succes personal. Plecarea intr-o calatorie de studii avea semnificatia unui *ritual de initiere si/sau de separare*. Un sir de incercari incepea pentru a construi o personalitate, pentru a tinti o pozitie, o solutie de viata. Privita ca *initiere*, orice calatorie e fecunda. Povestile incep cu o *plecare*, o deschidere spre un alt orizont, catre adevaruri accesibile celui care indrazneste si este *mobil*, nu se multumeste cu ceea ce are, cu locul unde este.

---

³² adevarul.ro/news/eveniment/elevii-dintr-o-comuna-doljeana-merg-scoala-caruta-parintii-soferii-rotatie-1_50aef587c42d5a663a0c3fc/index.html

³³ Constantin Radulescu Motru. « CLIMATUL SUFLETESC OLTEAN » in: **Oltenia**, monografie regionala, de A.Marcu, Nifon Criveanu si Constantin Radulescu Motru, Editura Ramuri, 1943, p.27

³⁴ Ibidem, p.33

O calatorie in cautarea propriului destin, a *ursitei*, o calatorie a regasirii de sine, dar si a unui nou statut, un efort de *gasire a rostului*.

O calatorie inseamna insa si o ruptura, o *instrainare*. Puterea de a *trece hotarul spre alta lume*, spre alta civilizatie, spre o alta treapta sociala, se nutrea si din forta animalelor care te purtau spre destinatia de studiu, spre alt *taram*.

Caii erau insotitori in acest *ritual de trecere*³⁵ reprezentat de orice calatorie. Viata omului este o serie de *trece* spre alta varsta, spre alta stare. In secolele la care facem referire,ceremonia plecarii spre scoala implica frumosul si agilul animal, simbol al celui care te duce intr-un alt *rost*, spre o noua identitate.Riturile de trecere servesc nu numai *recunoasterea publica a trecerii de la un statut educational, social sau spiritual la altul*, ci inseamna dobandirea unei noi cunoasteri, o transformare a individului, in orice parte a lumii s-ar afla el. " Simbolic " sau literal călătoria facilitează o „îndepărtare” de spațiul propriu definit spiritual si intrarea într-un nou tărâm, într-o alta intelegere a lumii.

Voi incheia cu aceste frumoase cuvinte ale lui Ilie Popescu Teiusan: „Sufletul oltean, robust si optimist, patrunzator si dinamic, a reusit sa-si cucereasca si in campul vietii scolare o necontestata intaietate fata de celelalte parti ale tarii, desi, din neprielnice imprejurari istorice fusese silit sa ramana multa vreme in urma acelora”³⁶.

Craiova a fost si a ramas un oras cu o viata intelectuala vie, cu o istorie zbuciumata si „ plina de culoare”, in care se citeau ziare franceze, italiene si germane” si in care „ viata sociala era stralucitoare”, ne spune N.Iorga citand scrisori plecate de la Craiova catre Casa de negot Hagi Constantin Pop din Sibiu, de la 1778 pana la 1830.³⁷

Un oras al oamenilor ambitiosi si dornici sa invete, deschisi oricarei experiente noi.

---

³⁵ Arnold van Gennep(1873-1957), autor al lucrarii *Les rites de passage (The Rites of Passage)* (1909), vezi Van Gennep, Arnold. "Riturile de trecere." *Trad. Lucia Berdan și Nora Vasilescu, Studiu introd. N. Constantinescu, Ed. Polirom, Iași* (1996).

³⁶ Ilie Popescu Teiusan. *Inceputurile invatamantului in Oltenia*. in: Oltenia, monografie regionala, de A.Marcu, Nifon Criveanu si Constantin Radulescu Motru , Editura Ramuri,1943, p.392

³⁷ N.Iorga.1906.*Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către Casa de Negoț Sibiiană Hagi Pop*